

У жовтні-листопаді 2008 р. Національний банк України спрямовував свої зусилля насамперед на забезпечення своєчасності проведення банками розрахунків, зменшення відпливу коштів з банківської системи та збалансування ситуації на валютному сегменті ринку. У цьому контексті Національний банк України розширив можливості банків з підтримки ними своєї ліквідності через механізми рефінансування, пом'якшив вимоги до формування банками обов'язкових резервів, обмежив здійснення певних активних операцій банків в іноземній валюті, упорядкував правила здійснення валютних операцій [7].

У 2009 р. грошово-кредитна політика в Україні спрямовувалася на якнайшвидше подолання наслідків економічної та фінансової кризи. Значне зниження зовнішнього попиту на вітчизняну продукцію, згорання іноземних інвестицій, істотне ускладнення доступу до зовнішніх фінансових ресурсів, необхідних для реформування економіки, спричинило падіння виробництва, експорту, зменшення всіх видів доходів, особливо валютних, обумовило труднощі з наповненням бюджету, перевищення попиту на іноземну валюту над її пропозицією. Це на початку року спровокувало девальваційні процеси, ажіотажні настрої у населення щодо купівлі валюти та вилучення коштів з банківської системи, що відобразилося на її ослабленні, зменшенні кредитування економіки, скороченні золотовалютних резервів Національного банку [2].

Наслідком неспроможності грошово-кредитної політики забезпечити стабільність економічного зростання було падіння ВВП у I кварталі 2009 р. на 20,3 %, у II кварталі – 18 %, промислове виробництво за сім місяців скоротилося на 30,4 %, експорт зменшився на 48,5 %. Рівень безробіття на кінець липня становив 2,2 %. Чистий притік зовнішніх інвестицій до України за сім місяців скоротився у 2,9 рази, а приплив іноземних запозичень за кредитами та облігаціями, який спостерігався у минулому році (10,2 млрд дол.), змінився на їх чистий відплив у поточному (- 4,5 млрд дол.). Перевищення бюджетних видатків над отриманими доходами за перше півріччя 2009 року зросло до 9,6 млрд гривень [1].

Заходи грошово-кредитної політики з початку року спрямовувалася на стримування значних коливань валютного курсу та збалансування валютного ринку, забезпечення економіки платіжними засобами, стимулювання відновлення процесів кредитування, а також запровадження заходів щодо підвищення надійності функціонування банківської системи. [8]

У другій половині 2009 р. від'ємне зведене сальдо платіжного балансу залишилось досить істотним (понад 5 млрд дол.), зберігся загальний девальваційний тиск на гривню й у 2010 р. Водночас зменшення негативного впливу зовнішніх чинників і стабілізація банківської системи сприяли поступовому відновленню ділової активності та нормалізації економічних зв'язків у реальному секторі.

Макроекономічний прогноз Національного банку України на 2011-2012 рр. було розроблено з урахуванням поточної ситуації на українському ринку і вимог Міжнародного валютного Фонду. Так, у 2011-2012 рр. зростання ВВП, за прогнозом НБУ, становитиме 4 %, темпи зростання споживчих цін знизяться до рівня 8,9 %, зниження рівня безробіття (до 7,6 % – 8,1 %), а також зростання реальної заробітної плати на 4 % [4].

Висновки. Дослідивши особливості грошово-кредитної політики України протягом 2004-2010 рр., можна зробити висновок про те, що майже в усі роки були істотні відхилення фактичних рівнів індексу споживчих цін від прогнозних, чого не можна сказати про політику стабілізації курсу національної валюти: прогнозні показники були досягнуті, а курс залишався стабільним до початку фінансово-економічної кризи. З огляду на такі висновки, монетарну політику нашої держави не можна назвати ефективною, тому вона потребує істотних вдосконалень.

Література

1. Економіка України після кризи: орієнтири стратегічних реформ / Я.А. Жаліло, Д.С. Покришка, Я.В. Белінська та ін. / за ред. Я.А. Жаліло. – К. : Вид-во НІСД, 2010. – 104 с.
2. Кричевська Т. Фінансово-економічна криза та виклики для грошово-кредитної політики // Т. Кричевська // Економіка України : політико-економічний журнал. – 2010. – № 4. – С. 74-75.
3. Монетарна політика Національного банку України: сучасний стан та перспективи змін / за ред. В.С. Стельмаха. – К. : Центр наук. досл. НБ України, УБС НБУ, 2009. – 404 с.
4. Охріменко О. Макроекономічний розвиток України у 2011-2012 роках / О. Охріменко // Фінансовий ринок України. – 2010. – № 12. – С. 3-4.
5. Лапчук Я.С. Проблеми формування грошово-кредитної політики в умовах реформування економіки в Україні / Я.С. Лапчук // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2004. – Вип. 14.1. – С. 252-257.
6. Основні тенденції валютного ринку України / Офіційний сайт НБУ. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.bank.gov.ua>.
7. Основні тенденції грошово-кредитного ринку України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.bank.gov.ua>
8. Основні засади грошово-кредитної політики НБУ. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.bank.gov.ua/Rada_NBU/OsnovZasad-2010.pdf

Левандівский О.Т., Консевич К.С. Анализ эффективности денежно-кредитной политики Украины

Проанализированы результаты осуществления денежно-кредитной политики в Украине в течение 2004-2010 г. и оценена эффективность ее внедрения путем сравнения прогнозных и фактических показателей монетарной сферы. Детализировано рассмотрено осуществление денежно-кредитной политики в 2008 г. и ее результаты.
Ключевые слова: денежно-кредитная политика, эффективность, прогнозные и фактические показатели.

Levandivsky O.T., Konsevych K.S. Analysis of efficiency of monetary policy in Ukraine

The article analyzes the results of monetary policy in Ukraine during 2004-2010 and evaluates the efficiency of its implementation by comparing forecasted and actual figures of the monetary sphere. The monetary policy in 2008 and its results are reviewed in details.

Keywords: monetary policy, efficiency, forecasted and actual figures.

УДК 339.31.17

Викл. С.М. Макух – Дрогобицький ДПУ ім. Івана Франка

ДОСЛІДЖЕННЯ СПЕКТРА ПОТЕНЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ ПЕРВІСНОГО НАГРОМАДЖЕННЯ КАПІТАЛУ В УКРАЇНІ

Виокремлено чинники впливу на акумуляцію інвестиційних ресурсів в Україні. Розглянуто види взаємозв'язку між рівнем зайнятості й доходів населення та специфіку формування взаємозалежності пропорцій між його загальними витратами, заощадженнями й інвестиціями в умовах здійснення ринкових трансформацій у країні.

Ключові слова: доходи, заощадження, інвестиції, ринок, капітал.

Постановка проблеми. В історичному поступі еволюції різних економічних систем, і це доведено неодноразово, первісне нагромадження капіталу відбувалося внаслідок взаємодії чинників, якісні характеристики яких індивідуальні для кожної окремо взятої країни: забезпеченість факторами виробництва; наявність певного типу технологічного укладу, який характеризується рівнем розвитку продуктивних сил і виробничих відносин; форм власності на засоби виробництва; ступінь соціально-економічного розвитку держави; соціальна спрямованість дії капіталу.

Утворення капіталу в Україні, як і його акумуляція, враховуючи реалії сьогодення, на нашу думку, має відбуватися, в основному, незалежно від зовнішніх інвестицій. А головним фактором впливу на становлення національного інвестиційного ринку (як і в будь-якій країні) мають виступати внутрішні інвестори (а саме суб'єкти з високим рівнем доходів), чисельність яких прямо пропорційно залежатиме від кількісно-якісних характеристик соціальної структури суспільства (тобто сукупності соціальних груп, що розрізняються за їх становищем у суспільстві).

Аналіз останніх публікацій. Виокремлення причин і факторів [1, 2, 4, 5], котрі протягом століть тією чи іншою мірою мали різний ступінь позитивного чи негативного впливу на формування інвестиційного потенціалу національних економік країн світу, дало змогу дослідити сталість складових компонентів структури ринку інвестицій. Проте сучасні тенденції функціонування світового ринку інвестиційних ресурсів зумовлюють доцільність аналізу механізму взаємодії цих складових та їхньої дієвості в аспекті виявлення ключового компоненту у цій структурі (як і його ролі у нагромадженні капіталу в Україні).

Мета роботи. Проаналізувати передумови формування та становлення ймовірних джерел акумуляції національних інвестиційних ресурсів в Україні.

Виклад основного матеріалу. Велику роль у створенні сприятливих умов для інвестиційного процесу в будь-якій державі насамперед відіграє стан її внутрішнього інвестиційного клімату (під яким традиційно розуміють: сукупність політичних, соціально-економічних, фінансових, соціально-культурних, організаційно-правових і географічних факторів). І як відомо, структуру інвестиційного ринку країни формують такі компоненти, як: суб'єкти-інвестори, об'єкти інвестування, інфраструктура ринку, механізм ринкових перетворень, контроль з боку держави за дією ринкового механізму.

Дослідження чинників впливу на формування прошарку внутрішніх потенційних суб'єктів-інвесторів та умов мобілізації національного капіталу в Україні виявило низку особливостей динаміки його акумуляції й причин спаду на етапі його первісного нагромадження.

На думку науковців, внаслідок довготривалого панування засад командно-централізованого планування у розвитку національної економіки, не було створено умов для акумуляції внутрішніх фінансових ресурсів в обсягах, достатніх для проведення ринкових перетворень, адже руйнування виробничого сектору в Україні супроводжувалося стрімким зростанням збиткових підприємств та організацій як загалом по країні, так і за галузями еконо-

міки зокрема. Це зумовило зниження продуктивності суспільної праці. Рентабельність за галузями економіки всього по Україні зменшилася в 5,1 раза; у промисловості – в 4,4 раза; у сільському господарстві – майже в 22 раза [3].

Принцип "зрівнялівки" у розподілі доходів аж ніяк не сприяв формуванню первісного нагромадження капіталу [4], тобто виокремленню серед населення країни людей з достатньо високими для капіталізації заощадженнями: у колишньому СРСР наприкінці 80-х років до відносно багатих людей належало лише 2,3 % сімей, до середньо забезпечених – 11,2 %, а до бідних – 86, %; обсяг особистого майна на сім'ю в Радянському Союзі становив 7,3 тис. крб, а в Україні в 1991 р. – 2,8 тис. крб (у цінах того часу).

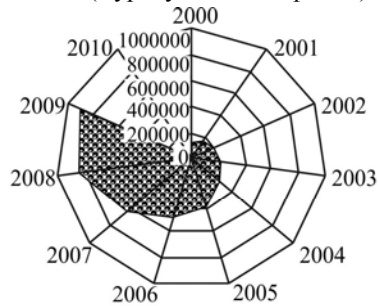
До того ж недовіра населення до ощадної справи зумовила відплив в 1991-1993 рр. значних обсягів депозитних заощаджень з офіційного фінансового обороту. Це унеможливило їх подальше інвестиційне використання. В "Урядовому кур'єрі" (17.10.1995 р.) зазначено, що мобілізація поточних заощаджень могла б на 15 % зменшити падіння національного доходу в Україні у 1993 р. і на 25 % знизити зростання загального рівня цін. На початок 1994 р. 0,3 % населення одержували середньомісячні доходи в сумі понад 4 тис. дол., а наприкінці – уже 1,8 % населення, зокрема у 0,3 % – дохід становив понад 20 тис. дол. на місяць. Характерним є подальше поглиблення диференціації доходів населення і для наступних років. Так співвідношення між сукупними витратами найбільш і найменш забезпечених груп населення у 2004 р. досягло 7,6 раза. На найбільш заможну його частину припало 39,8 % сукупних затрат [3].

Частка валового нагромадження у структурі ВВП зменшилася майже в 1,8 раза з 34,4 % (1992 р.) до 19,1 % (2006 р.). Ці негативні тенденції дещо стабілізувалися протягом 2001-2006 рр., створивши умови для зміни пропорцій у складі основного капіталу: активна його частина (машини і обладнання) стала переважати пасивну (будівлі і споруди). Змінилася і структура формування ВВП за доходами. Найменші показники частки оплати праці найманих працівників (42,3 % ВВП) маємо у 2000-2001 рр. (в 1,12 раза менше від показника 1992 р. – 51,1 %) за їх зростання до 45,7 % у 2002-2003 рр. й 49,1 % у 2006 рр. Значення дещо вищих параметрів цього показника протягом 1992-1998 рр. нівелювалося, проте стрімким зростанням темпів інфляції (що спричинило падіння реальних доходів населення й зниження його купівельної спроможності) та рівня безробіття (рис. 1, 2).

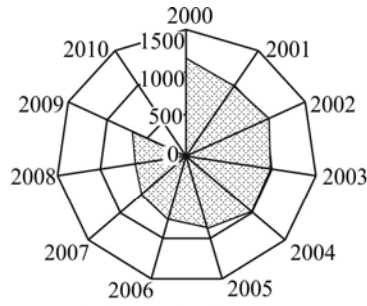
Моніторинг темпів зростання (спаду) реального доходу населення у 1992-2010 рр. дає підстави для виокремлення таких часових сегментів: на 1993-1996 рр. припадає найтяжчий період спаду, і лише з 1997 р. починається незначне зростання, яке вдалося нормалізувати протягом 2005-2007 рр. (від 72 % до 83 % показника 1991 р.) [3].

Вперше, з початку ринкових перетворень в країні, зростає купівельна спроможність населення й одночасно змінюється структура його доходів, витрат й заощаджень та рівня життя. Разом з тим, світова фінансово-економічна криза знову сповільнила темпи соціально-економічного розвитку України, зріс рівень безробіття. У 2008-2010 рр. зменшилися доходи до Державно-

го бюджету (в 1,12 раза); обсяги дефіциту Зведеного бюджету збільшилися в 4 рази (– 1,5 і – 6,1). Валовий зовнішній борг на кінець періоду становив 85,7 % ВВП (зріс в 1,5 раза). На кінець 2009 р. показник реального ВВП досягнув лише 85,2 % показника попереднього року; реальні наявні доходи населення (з урахуванням інфляції) – 90,0 %.

■ Доходи населення, млн грн
Рис.1. Динаміка змін доходів населення України у 2000-2010 рр.

■ Безробітні, тис. чол
Рис.2. Динаміка змін кількості безробітних в Україні у 2000-2010 рр.

Висновки. Поза сумнівом, заощадження виступають першоджерелом процесу інвестування, обсяги потоків якого перебувають у прямій залежності від росту доходу споживача, що і зумовлює зростання часток призначених для не продуктивного і продуктивного споживання. В Україні зміна рівня зайнятості різних вікових груп економічно активного населення змінила відповідно й структуру його доходів, витрат і заощаджень, а це не могло не вплинути на об'єм внутрішнього ринку інвестицій і рівень мобілізації національного капіталу. Саме тому, в країні більшість (традиційних для західних країн) представників середнього класу (вчителі, науковці, лікарі, інженери, працівники культури) за рівнем доходів і відповідними їм умовами життєвих стандартів не змогли акумулювати свої заощадження до обсягів, достатніх для їхньої трансформації в інвестиційні ресурси.

Література

1. Юхименко П.І. Історія економічних учень / П.І. Юхименко, П.М. Леоненко. – К.: Вид-во "Знання Прес", 2001. – 415 с.
2. Туган-Барановский М.И. Периодические промышленные кризисы: История английских кризисов, теория кризисов / М.И. Туган-Барановский. – Петроград, 1923. – 381 с.
3. Держкомстат України. [Електронний ресурс]. – Доступний за <http://www.uatoday.net/>
4. Мочерний С. Економічна безпека в контексті державного суверенітету України / С. Мочерний, О. Плотников // Економіка України: політико-економічний журнал. – 1998. – № 4. – С. 11.
5. Півень М. Аналіз середнього класу України за характером розподілу доходів / М. Півень // Економіст. – 2005. – № 7. – С. 18-19.

Макух С.Н. Исследование спектра потенциальных источников первичного накопления капитала в Украине

Выделены факторы влияния на аккумуляцию инвестиционных ресурсов в Украине. Рассмотрены виды взаимосвязи между уровнем занятости и доходов населения и специфика формирования взаимозависимости пропорций между его общими расходами, сбережениями и инвестициями в условиях осуществления рыночных трансформаций в стране.

Ключевые слова: доходы, сбережения, инвестиции, рынок, капитал.

Makukh S.M. Investigation the spectrum of the potential sources of the capital primary accumulation in Ukraine

The factors of influence at the process of accumulation investment resources in Ukraine are picked out. The types of interaction between the population's level of working occupation and incomes and specificity of formation mutual dependence of the proportions between its common expenditure, economies and investments under the circumstances of making execute market transformation in the country are examined in the article.

Keywords: incomes, savings, investments, market, capital.

УДК 336.14:338.28(477)

Доц. О.Я. Малиновська, канд. екон. наук;

студ. І.О. Максимів – Львівська державна фінансова академія

ФІНАНСУВАННЯ ЦІЛЮВИХ БЮДЖЕТНИХ ПРОГРАМ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Проаналізовано зміст, структуру та джерела фінансування цільових бюджетних програм на сучасному етапі розвитку економіки України. Визначено місце та роль державного фінансового контролю у реалізації цільових бюджетних програм.

Ключові слова: державна цільова програма, бюджетна програма, джерела фінансування цільових бюджетних програм, аудит ефективності.

Постановка проблеми. Реформування фінансово-господарської та адміністративно-управлінської діяльності в Україні вимагає оптимізації системи адміністративних та фінансових відносин, зокрема у сфері розроблення, затвердження та виконання цільових бюджетних програм як фінансово-управлінських заходів у найважливіших сферах суспільних відносин. Ці правові перетворення мають сприяти забезпеченню реалізації та захисту прав людини та громадянина, прав та законних інтересів юридичних осіб, територіальних громад, регіонів і держави загалом. При цьому не вирішеною залишається проблема загальної концепції розроблення, затвердження, фінансування цільових бюджетних програм, контролю за цими процесами, відсутність усталеної правозастосовної практики в цій сфері.

Останніми роками проблемам удосконалення цільового бюджетного фінансування у сфері реалізації цільових бюджетних програм приділено велику увагу з боку практиків-політиків та урядовців, зокрема М.Я. Азарова, М. Деркача, Л. Задорожної, В.Г. Кремня, Г.С. Руденка. Незважаючи на це, зазначені процеси ще не набули належного рівня зацікавленості з боку науковців, що своєю чергою не сприяє проведенню комплексних правничих досліджень у цій площині суспільних відносин, попри те, що наукові розробки в сфері цільових бюджетних програм сьогодні мають безперечну наукову актуальність і новизну.

Постановка завдання. Мета дослідження полягає у визначенні сутності та організаційно-правових засад цільових бюджетних програм, а також визначення порядку їх фінансування та контролю за їх реалізацією.

Виклад основного матеріалу. Поняття "програма" є досить широким і має низку інтерпретацій. В Україні існує декілька видів програм. Головною є програма діяльності уряду, яка визначає сукупність основних цілей та завдань, які уряд має вирішити у період своєї діяльності. Існують також державні та місцеві програми економічного і соціального розвитку, які щороку зат-